A 5848.
I. 523.
as

Eesti maa-rahwa

Kalender

1891

aasta peale.

Tallinnas.

Wäljaandja juurest ja kõige raamatu kauplustest saada.

Kirjutaja: F. Eichhorn

Eesti maa-rahwa

Kalender

eht

Täht-Raamat

1891

aasta peale pärast meie

Issanda Jeesuse Kristuse

sündimist.

Sel aastal on 365 pääwa.

310.800.STUD.
+ESTONORUM.+
DORPATENS.

Tallinnas,
trükitud Lindfors'i pärijate kirjade ja kuluga.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu
38239

Märkide seletus.

● Noor-kuu. ◐ Täis-kuu.
☽ Esimene weerand. ☾ Wiimne weerand.
e. l. enne lõunat. — p. l. päraſt lõunat.
P. Püha. — p. päraſt ehk pääw.

Aasta muutmiſed.

Kewade hakkab 8. Paastu-kuu pääwal kellu 11 p. l. Siis on pääw ja öö ühe pikkuſed.

Suwi hakkab 9. Jaani-kuu pääwal kellu 7 p. l. Siis on meil kõige pikkem pääw.

Sügiſe hakkab 11. Mihkli-kuu pääwal kellu 10 e. lõunat. Siis on jälle pääw ja öö ühe pikkuſed.

Talwe hakkab 10. Jõulu-kuu pääwal kellu 5 e. lõunat. Siis on meil kõige lühem pääw.

Pääwa- ja kuu-warjutamiſed.

Sell aastal on 2 pääwa- ja 3 kuu-warjutamiſt. Nendeſt on meil nähtaw: 11. Lehe-kuul täieline kuu-warjutamine, hakatus p. l. kell 6, 21 min., lõpetus õhtu kell 9, 57 min. — 25. Lehekuul p. l. jäuline pääwa-warjutamine. — 4. Talwekuul täieline kuu-warjutamine, hakatus homiku kell 0, 14 min., lõpetus kell 3, 43 min.

Дозволено цензурою. — Дерптъ, 4-го Октября 1890 г.

Aastaid arwatakſe tänawu:

	Aastat
Maailma loomiſeſt	5840
Jeeſuſe Kristuſe ſündimiſeſt	1891
Tartu linna ülesehitamiſeſt	861
Riſtiuſu Riamaale tulemiſeſt	700
Tallinna ülesehitamiſeſt	672
Pärnu linna alustamiſeſt	636
Raamatude trükkimiſe hakatuſeſt	451
Luteruſe õigeuſu üleswõtmiſeſt	374
Lindworſi trükimaja aſutamiſeſt	258
Wanaſt katkuſt	234
Wäe Brandenburgi minemiſeſt	213
Toompää ärapõlemiſeſt	207
Suureſt näljaſt Riia- ja Tallinna maal	196
Peeterburgi linna ülesehitamiſeſt	188
Teiſeſt katkuſt	181
Eeſtimaa Wene-riigi walitſuſe alla ſaamiſeſt	181
Tartu ſuure kooli aſutamiſeſt	89
Uute rõugete panemiſeſt	88
Prantslaſte Moſkwas olemiſeſt	79
Eeſti-maa priiuſe kuulutuſeſt	74
Riia-maa priiuſe kuulutuſeſt	73
Jumalateenistuſeſt uue kiriku-ſeäduſe järel	57
Meie Keiſri Herra **Aleksandri** III. ſündim.	46
Krimmi ſõa hakatuſeſt	37
Wiimſeſt hinge kirjutuſeſt	39
Wene-maa priiuſe kuulutuſeſt	30
Meie Keiſri Herra **Aleksandri** III. walitſuſe hak.	10
Meie Keiſri Herra **Aleksandri** III. kroonimiſeſt	8

Näärі pääw. — Kristuse ümberlõikamisest. Luuk. 2, 21.

**1 Teisip.	Nääri pääw	Aita Jumal!
2 Kesknäd.	Aabel, Set	
3 Neljap.	Enok	Lumesadu.
4 Reede	Metuusala	
5 Laupääw	Siimeon	7, 54′ e. l.

3 K. P. — Targad Hommiku maalt. Matt. 2, 1—12.

**6 Pühap.	3 Kuninga P.	Külm ilm.
7 Esmasp.	Juljaanus	
8 Teisip.	Erart	
9 Kesknäd.	Peatus	Tuisused
10 Neljap.	Paawli pw.	
11 Reede	Ehwraim	ilmad.
12 Laupääw	Rein	

1. P. p. 3 K. P. — Jeesus 12 aastat wana. Luuk. 2, 41—52.

13 Pühap.	Hilaarius	2, 5′ e. l.
14 Esmasp.	Robert	
15 Teisip.	Tiidrik	Pääwapaiste.
16 Kesknäd.	Kiispert	

17 Neljap.	Tõnise p.	
18 Reede	Aksel	Selged
19 Laupääw	Saara	

2. P. p. 3 K. P. — Pulmad Kaana linnas. Joan 2, 1—11.

20 Pühap.	Waab. Seb.	
21 Esmasp.	Neetu	6, 22′ e. l.
22 Teisip.	Madleena	
23 Kesknäd.	Lotta	külmad
24 Neljap.	Timoteus	
25 Reede	Paawli ümb.	ilmad.
26 Laupääw	Polikarpus	

3. P. p. 3 K. P. — Pealikust Kapernaumi l. Matt. 8, 1—13.

27 Pühap.	Krisostomus	
28 Esmasp.	Kaarel	3, 52′ e. l.
29 Teisip.	Saamuel	
30 Kesknäd.	Aadelgunde	Lumesadused
31 Neljap.	Ann	ilmad.

1. k. p. tõuseb p. k. 8,50 m., weereb alla k. 3,29 m.
11. „ 8,33 „ 3,52
21. „ 8,11 „ 4,18

1 Reede	Pirita	Külm ilm.
*2 Laupääw	Küünla pw.	

4. P. p. 3 K. P. — Kristus summib tuuled. Matt. 8, 23—27.

3 Pühap.	Hanna	8, 9′ p. l.
4 Esmasp.	Weroonika	
5 Teisip.	Agaate	Tuisused
6 Kesknäd.	Toora	
7 Neljap.	Rihkard	ilmad.
8 Reede	Saalomon	
9 Laup.	Polli	

5. P. p. 3 K. P. — Umbrohust. Matt. 13, 24—30.

10 Pühap.	Kolastika	8, 58′ p. l.
11 Esmasp.	Eedu	
12 Teisip.	Eilaalia	
13 Kesknäd.	Elwine	
14 Neljap.	Walentin	Lumesadu.
15 Reede	Waustina	
16 Laupääw	Juula	

9. P. e. Kr. ül. P. — Wiina mäest. Matt. 20, 1—16.

17 Pühap.	Konstantsia	Külm annab
18 Esmasp.	Konkordia	
19 Teisip.	Siim. Aapost.	9, 17′ p. l.
20 Kesk.	Eigarius	
21 Neljap.	Jesaias	
22 Reede	Peetri pw.	järele.
23 Laupääw	Miina	

8. P. e. Kr. ül. P. — Külwi meheſt. Luuk. 8, 4—15.

24 Pühap.	Madise p.	Tuisk.
25 Esm.	Wiktor	
**26 Teisip.	Nestor	1, 30′ p. l.
27 Kesknäd.	Leander	
28 Neljap.	Justus	Tuulne.

1. k. p. tõuseb p. k. 7,46 m., weereb alla k. 4,46 m.
11. „ 7,19 „ 5,11
21. „ 6,49 „ 5,34

*1 Reede	Albinus	Wõi	Lumesadu.
**2 Laupääw	Medea	näd.	

Paastu Püha. — Pime tee ääres. Luuk. 18, 31—43.

3 Pühap.	Kunigunde	Wahetlikud
4 Esmasp.	Adrian	
5 Teisip.	Wastla pw.	10,50′ e. l.
6 Kesknäd.	Tuhka-pw.	
7 Neljap.	Perpetua	
8 Reede	Pööri pääw.	ilmad.
9 Laupääw	Prudentsius	

1. P. Paastus. — Kristust kiusatakse. Matt. 4, 1—11.

10 Pühap.	Mikeus	Wilu
11 Esmasp.	Konstantin	
12 Teisip.	Gregor	
**13 Kesku.	Palwe pääw	2, 51′ p. l.
	Kwatember	ja
14 Neljap.	Sakaarjas	
15 Reede	Matilde	rahed.
16 Laupääw	Aleksander	

2. P. Paastus. — Kananea naeset. Matt. 15, 21—28.

17 Pühap.	Truuta	Udused
18 Esmasp.	Kaabriel	
19 Teisip.	Joosep	ilmad.
20 Kesknäd.	Olga	
21 Neljap.	Pent	8, 10′ e. l.
22 Reede	Rahwael	
23 Laupääw	Tiits	

3. P. Paast. — Kristus ajab kuratid wälja. Luk. 11, 14—28.

24 Pühap.	Kaasimir	Wahetlikud
*25 Esmasp.	Paastu Marja p.	
26 Teisip.	Manuel	
27 Kesknäd.	Kustaw	10, 37′ p. l.
28 Neljap.	Kideon	
29 Reede	Eustakius	ilmad.
30 Laupääw	Adonis	

4. P. Paastus. — Kristus söödab 5000 meest. Joan. 6, 1—15.

31 Pühap.	Tetlaus	Tuult.

1. k. p. tõuseb p. k. 6,22 m., weereb alla k. 5,59 m.
11. „ 5,52 „ 6,22
21. „ 5,22 „ 6,46

1 Esmasp.	Karjal. p.	Ilm
2 Teisip.	Teodora	
3 Kesknäd.	Werdinand	
4 Neljap.	Ambroosius	3, 20′ e. l.
5 Reede	Maksim	
6 Laupääw	Kölestin	pörab.

5. P. Paastus.—Jeesust wisatakse kiwidega. Joan. 8, 46—59.

7 Pühap.	Aaron	
8 Esmasp.	Liboorius	Heitlikud
9 Teisip.	Bogislaus	
10 Kesknäd.	Esekiel	ilmad.
11 Neljap.	Leo	
12 Reede	Julius	6, 45′ e. l.
13 Laupääw	Justiinus	

Palmp. P. — Kristuse sisseseõitmine. Matt. 21, 1—9.

**14 Pühap.	Palmipuude p. Künni pääw	
15 Esmasp.	Olimpia	Sõkülm.
16 Teisip.	Kariisius	
17 Kesknäd.	Rudolw	

**18 Neljap.	Suur Neljap.	
**19 Reede	Suur Reede	3, 31′ p. l.
20 Laupääw	Jakobina	

K. ül. P. — Kristuse ülestõusmine. Mark. 16, 1—8.

**21 Pühap.	1. Ülest. P.	9. külmi näd.	Ilmad
**22 Esm.	2. Ülest. P.		
*23 Teisip.	Jüri pääw		lähwad
*24 Kesknäd.	Albert		
*25 Neljap.	Markuse pw.		
*26 Reede	Etsekias		7, 55′ e. l.
*27 Laup.	Anastasius		

1. P. p. ül. P. — Kinnipandud uksed. Joan. 20, 19—31.

28 Pühap.	Witalis	8. kül.	soojemaks.
29 Esmasp.	Reimund		
30 Teisip.	Erastus		

1.	k. p. tõuseb	p. k.	4,54 m.,	weereb alla k. 7,9 m.
11.	„		4,26 „	7,34
21.	„		3,59 „	7,55

1 Kesknäd.	Wölbri p.	wi näd.	Wihma.
2 Neljap.	Sigismund		
3 Reede	†leidm. pw.		8, 44′ p. l.
4 Laupääw	Wlorian		

2. P. p. ül. P. — Hea karjane. Joan. 10, 12—16.

5 Pühap.	Kotard	7. külwi näd.	Pehmed ja
**6 Esmasp.	Susanna		
7 Teisip.	Ulrika		
8 Kesknäd.	Tanislaus		
*9 Neljap.	Nigula p.		
10 Reede	Kordian		
11 Laupääw	Mamertus		8, 5′ p. l.

3. P. p. ül. P. — Üürikese aja pärast. Joan. 16, 16—23.

12 Pühap.	Pankratsius	6. külwi	heitlikud ilmad.
13 Esmasp.	Sewartsius		
14 Teisip.	Kristjan		
**15 Kesk.	Sohwi		
16 Neljap.	Peregrinus		

17 Reede	Anton	näd.	
18 Laupääw	Erich		8, 34′ p. l.

4. P. p. ül. P. — Kristuse äraminemisest. Joan. 16, 5—15.

19 Pühap.	Wiilip	5. külwi näd.	Wihma. Pääwa-paiste.
20 Esmasp.	Pil		
21 Teisip.	Pontusina		
22 Kesknäd.	Miili		
23 Neljap.	Tesideerius		
24 Reede	Ester		
25 Laupääw	Urbanip.		6, 5′ p. l.

5. P. p. ül. P. — Õigest palumisest. Joan. 16, 23—30.

26 Pühap.	Eduard	4. külwi näd.	Selged ilmad.
27 Esmasp.	Ludolw		
28 Teisip.	Wilhelm		
29 Kesknäd.	Maksimilian		
**30 Neljap.	Taewa min. (Suur † p.)		
31 Reede	Petronella		Soe.

1. k. p. tõuseb p. k. 3,35 m., weereb alla k. 8,19 m.
11. „ 3,13 „ 8,42
21. „ 2,57 „ 9

1 Laupääw	Kotsalk		Wihma.

6.P.p.ül.P. — Rõõmustajast waimust. Joan. 15, 26—16, 4.

2 Pühap.	Emma	3. külmi näd.	☽ 2, 14′ p. l.
3 Esmasp.	Martellus		
4 Teisip.	Dariius		Pääwa-
5 Kesknäd.	Bonifaatsius		
6 Neljap.	Artemius		paiste
7 Reede	Lukretsia		
8 Laupääw	Medardus		ilmad.

Neli Pühi. — Pühast Waimust. Joan. 14, 23—31.

**9 Pühap.	1. Uelipühi p. Pitkem pw.	2. külmi näd.	
**10 Esm.	2. Uelipühi p.		☽ 6, 52′ e. l.
*11 Teisip.	Ottomar		
12 Kesknäd.	Kwatember		Wihma
13 Neljap.	Tobias		
14 Reede	Shenni		ja
15 Laupääw	Wiidi pw.		Müristamist.

Kolmainu Jumala P. — Jeesus ja Nikodeemus. Joan. 3, 1-15.

16 Pühap.	Justina	1. külmi näd.	☾ 0, 55′ e. l.
17 Esmasp.	Nikander		
18 Teisip.	Augusta		
19 Kesknäd.	Kerwaasius		Kenad
20 Neljap.	Wlorentin		
21 Reede	Rael		
22 Laupääw	Karoliina		soojad

1.P.p.3 a.J.P. — Rikas mees ja Laatsarus. Luuk. 16, 19—31.

23 Pühap.	Pasiilius		
**24 Esm.	Jaani pääw		● 5, 38′ e. l.
25 Teisip.	Webronia		
26 Kesknäd.	Jeremias		
27 Neljap.	7 magajate p.		ilmad.
28 Reede	Josua		
29 Laupääw	Peetri Paw.p.		

2.P.p.3 a.J.P. — Suurest õhtu söömaajast. Luuk. 14, 16—24.

30 Pühap.	Paawli m. p.	Müristab.

1. k. p.	tõuseb p. k.	2,46 m.,	weereb alla k.	9,14 m.
11.	„	2,45	„	9,19
21.	„	2,52	„	9,14

1 Esmasp.	Teobald	
2 Teisip.	Heina M. pw	7, 8′ e. l.
3 Kesknäd.	Korneelius	
4 Neljap.	Ulrik	Pilwes.
5 Reede	Anselm	
6 Laupääw	Hektor	Wihma sadu.

3. P. p. 3 a. J. P. — Ärakadunud lambast. Luuk. 15, 1—10.

7 Pühap.	Temeetrius	Wäga
8 Esmasp.	Kiilian	
9 Teisip.	Kirillus	3, 34′ p. l.
10 Kesknäd.	7 wenda	
11 Neljap.	Eleonoora	soojad
12 Reede	Hindrek	
13 Laupääw	Mareta pw.	ilmad.

4. P. p. 3 a. J. P. — Olge armulised. Luuk. 6, 36—42.

14 Pühap.	Ponawent	Kuiw.
15 Esmasp.	Apost. jäg.	
16 Teisip.	August	6, 12′ e. l.
17 Kesknäd.	Aleksius	

18 Neljap.	Rosiina	Kuiwad
19 Reede	Wridriika	
20 Laupääw	Elias	ilmad.

5. P. p. 3 a. J. P. — Rohke kalasaak. Luuk. 5, 1—11.

21 Pühap.	Taaniel	Pilwetab.
**22 Esm.	Maarja Mad.	
23 Teisip.	Oskar	6, 52′ p. l.
24 Kesknäd.	Kristiina	
25 Neljap.	Jaakobi pw.	
26 Reede	Anu	Tuleb wihma.
27 Laupääw	Marta	

6. P. p. 3 a. J. P. — Wariseride õiguseſt. Matt. 5, 20—26.

28 Pühap.	Plaato	Wihmased
29 Esmasp.	Olawi pw.	ilmad.
30 Teisip.	Germanus	
31 Kesknäd.	Kristwrid	10, 51′ p. l.

1. k. p. tõuseb p. k. 3,7 m., weereb alla k. 9,3 m.
11. „ 3,26 „ 8,45
21. „ 3,48 „ 8,23

1 Neljap.	Peetri wang.	Heitlikud
2 Reede	Hanibal	
3 Laupääw	Eleasar	

7. P. p. 3 a. J. P. — 4000 meest söödetakse. Mark. 8, 1—9.

4 Pühap.	Tominikus	ilmad.
5 Esmasp.	Oswald	
*6 Teisip.	Krist. äraſel.	
7 Keskнäd.	Aliine	11, 8′ p. l.
8 Neljap.	Geerhard	
9 Reede	Romaanus	Selge ilm.
10 Laupääw	Lauritse pw.	

8. P. p. 3 a. J. P. — Wale prohwetitest. Matt. 7, 15—23

11 Pühap.	Herm	Soe ilm.
12 Esmasp.	Klaara	
13 Teisip.	Hildebert	
14 Keskнäd.	Klementina	1, 49′ p. l.
*15 Neljap.	Ruki M. pw.	
16 Reede	Isaak	Pääwapaiste.
17 Laupääw	Wilibald	

9. P. p. 3 a. J. P. — Ülekohtune majapidaja. Luuk. 16, 1—9.

18 Pühap.	Leeno	Wilud
19 Esmasp.	Seebald	
20 Teisip.	Pärnard	ja
21 Keskнäd.	Rut	
22 Neljap.	Wilibert	9, 56′ e. l.
23 Reede	Sakeus	
24 Laupääw	Pärtli pw.	tuulsed

10. P. p. 3 a J. P. — Jerusalema ärarikkumisest. Luuk. 19, 41-48.

25 Pühap.	Ludwig	ilmad
26 Esmasp.	Irenäus	
27 Teisip.	Gebhard	wihmaga.
28 Keskнäd.	Augustiin	
*29 Neljap.	Joan. huk.	
**30 Reede	Benjamin	0, 47′ p. l.
31 Laupääw	Rebeka	

1. k. p. tõuseb p. k. 4,9 m., weereb alla k. 7,59 m.
11. „ 4,36 „ 7,27
21. „ 4,58 „ 6,58

11. P. p. 3 a. J. P. — Wariseriſt ja tölneriſt. Luuk. 18, 9—14.

1 Pühap.	Ekidius	Pääwa-
2 Esmasp.	Liisa	
3 Teiſip.	Berta	
4 Kesknäd.	Kai	paiſtsed
5 Neljap.	Mooses	
6 Reede	Magnus	6, 43′ e. l.
7 Laupääw	Reegina	

12. P. p. 3 a. J. P. — Kurdiſt ja keeletumaſt. Mark. 7, 31—37.

*8 Pühap.	Maarja sünd.	
9 Esmasp.	Pruno	ja
10 Teiſip.	Albertiine	
11 Kesknäd.	Pööri pw.	soojad
12 Neljap.	Siirus	
13 Reede	Amaatus	0, 47′ e. l.
*14 Laupääw	† ülendam.	

13. P. p. 3 a. J. P. — Preeſtriſt ja Lewitiſt. Luk. 10, 23—37.

15 Pühap.	Nikodeemus	ilmad.
16 Esmasp.	Leontiina	

17 Teiſip.	Joſepiina	Udune
18 Kesknäd.	Kwatember	
19 Neljap.	Werner	ja
20 Reede	Emil	
21 Laupääw	Matteuse pw.	2, 37′ e. l.

14. P. p. 3 a. J. P. — Kümnest pidalitõbiſest. Luuk. 17, 11—19.

22 Pühap.	Moorits	
23 Esmasp.	Elwiira	wihma.
24 Teiſip.	Joan. ſaam.	
25 Kesknäd.	Kleowas	Sõkülmad
*26 Neljap.	Joan. õpet.	
27 Reede	Adolw	ilmad.
28 Laupääw	Wentſel	

15. P. p. 3 a. J. P. — Mammonaſt. Matt. 6, 24—34.

**29 Pühap.	Mihkli pw.	0, 36′ e. l.
30 Esmasp.	Hiroonimus	

1. k. p. tõuſeb p. k. 5,24 m., weereb alla k. 6,27 m.
11. „ 5,47 „ 5,56
21. „ 6,11 „ 5,26

*1 Teisip.	Maarja k. p.	Wihmane
2 Kesknäd.	Woldemar	
3 Neljap.	Jairus	tuulne ilm.
4 Reede	Teodosia	
5 Laupääw	Wriidebert	3, 25′ p. l.

16. P. p. 3 a. J. P. — Naini linna surnust. Luuk. 7, 11—17.

**6 Pühap.	Löikuse p.	
7 Esmasp.	Maali	Wahetlikud
8 Teisip.	Tomaasia	
9 Kesknäd.	Tioniisius	
10 Neljap.	Arwid, Mai	ilmad.
11 Reede	Purkard	
12 Laupääw	Walwriid	3, 36′ p. l.

17. P. p. 3 a. J. P. — Weetõbisest. Luuk. 14, 1—11.

13 Pühap.	Tereesia	
14 Esmasp.	Kalikstus	Wilud
15 Teisip.	Hedo	
16 Kesknäd.	Kallus	tuuled.
**17 Neljap.	Ida	

18 Reede	Luukase pw.	Pilwetab.
19 Laupääw	Luutsius	

18. P. p. 3 a. J. P. — Suurem käsk. Matt. 22, 34—46.

**20 Pühap.	Luteruse usu õiendam. P.	8, 12, p. l.
21 Esmasp.	Matteuse p.	Wihmased
*22 Teisip.	Kaasani M. p.	
23 Kesknäd.	Sewerin	ilmad.
24 Neljap.	Salome	
25 Reede	Adelheid	Sõkülm.
26 Laupääw	Amandus	

19. P. p. 3 a. J. P. — Alwatud inimesest. Matt. 9, 1—8.

27 Pühap.	Kapitolin	
28 Esmasp.	Siimon Jud.	10, 26′ e. l.
29 Teisip.	Engelhard	
30 Kesknäd.	Aabsalon	Tuulne.
31 Neljap.	Wolwgang	

1. k. p. tõuseb p. k. 6,34 m., weereb alla k. 4,57 m.
11. „ 6,59 „ 4,29
21. „ 7,25 „ 4,2

1 Reede	Pühade pw.	Külmad
2 Laupääw	Hingede pw.	

20. P. p. 3 a. J. P. — Pulma riideſt. Matt. 22, 1—14.

3 Pühap.	Gottliib	
4 Esmasp.	Ot	1, 56' e. l.
5 Teiſip.	Plandiina	
6 Keſknäd.	Käsper	wilud
7 Neljap.	Paltasaar	
8 Reede	Klaudius	ilmad.
9 Laupääw	Joobſt	

21. P. p. 3 a. J. P. — Kuninga mehe pojaſt. Joan. 4, 47—54.

10 Pühap.	Mart. Luther	
11 Esmasp.	Mart. Piisk.	10, 5' e. l.
12 Teiſip.	Joonas	
13 Keſkn.	Arkaadius	Udune.
**14 Neljap.	Priidik	
15 Reede	Leopold	Saeab lund.
16 Laupääw	Edmund	

22. P. p. 3 a. J. P. — Kawalaſt ſulaſeſt. Matt. 18, 23—35.

17 Pühap.	Hugo	Lume-
18 Esmasp.	Gelaaſius	
19 Teiſip.	Liisbet	1, 25' p. l.
20 Keſknäd.	Aamos	
*21 Neljap.	Maarja ohw.	sadu
22 Reede	Setſiilia	
23 Laupääw	Klements	ja tuiſk.

23. P. p. 3 a. J. P. — Kohtu rahaſt. Matth. 22, 15—22.

**24 Pühap.	Surn. mäl. p.	Selged
25 Esmasp.	Kadrina p.	
26 Teiſip.	Konrad	6, 53' p. l.
27 Keſknäd.	Jetta	
28 Neljap.	Künter	talwe ilmad.
29 Reede	Eewert	
30 Laupääw	Andreſe pw.	

1. k. p. tõuſeb p. k. 7,52 m., weereb alla k. 3,37 m.
11. " 8,18 " 3,14
21. " 8,39 " 3,1

1. Kr. tulem. P. — Kristuse sissesõitmine. Matt. 21, 1—9.

1 Pühap.	Aarend	Waikne külm.
2 Esmasp.	Kandidus	
3 Teisip.	Taali	2, 32′ p. l.
4 Kesknäd.	Parbo	
5 Neljap.	Sabina	Kange
**6 Reede	Nigula pw.	
7 Laupääw	Antoonia	lumesadu.

2. Kr. tulem. P.—Wiimse pääwa tähtedest. Luk. 21, 25—36.

8 Pühap.	Maarja saam.	Ilmad
9 Esmasp.	Joahim	
10 Teisip.	Judit	lähwad
	Lühem pääw.	
11 Kesknäd.	Els	7, 18′ e. l.
12 Neljap.	Ottilia	
13 Reede	Luutsia	külmemaks.
14 Laupääw	Nikaasius	

3. Kr. tulem. P.— Joannes wangi-tornis. Matt. 11, 2—10.

15 Pühap.	Joanna	Külm ilm.
16 Esmasp.	Albiina	

17 Teisip.	Ignaatsius	Selged
18 Kesknäd.	Kwatember	
19 Neljap.	Lot	4, 59′ e. l.
20 Reede	Aabram	
21 Laupääw	Tooma pw.	talwe

4. Kr. tul. P. — Joannese tunnistus. Joan. 1, 19—28.

22 Pühap.	Peata	ilmad.
23 Esmasp.	Dagobert	
24 Teisip.	Aadam ja Eewa	
**25 Kesk.	Jõulu 1 Püha	
**26 Neljap.	Jõulu 2 Püha	2, 52′ p. l.
*27 Reede	Joan. Ewang.	Lumesadu.
28 Laupääw	Süüta laste pw.	

P. p. J. P. — Jeesus seletab langemisest. Luk. 2, 33—40.

29 Pühap.	Noa	Paras külm.
30 Esmasp.	Taawet	
31 Teisip.	Silwester	

1. k. p. tõuseb p. k. 8,53 m., weereb alla k. 2,56 m.
11. " 9,1 " 2,58
21. " 9,3 " 3,7

Postide minemine ja tulemine Kubermangu posti-kontoris Tallinnas.

Postid lähwad Peterburgi, Tartu ja Riiga: igap. ja wiiwad kõik ramatud ja pakid, kell 9 õhtu; Baltiski iga pääw 10,30 hom.; Perno: Esmaspääw ja Neljaspääw 12 l. a.; Plesku ja Paide: iga pääw 9 p. l.; Hapsalu ja Wirtsu (Werder): Teisip., Reede ja Laup. 1; — Postid **tulewad** iga pääw Peterburgist, Tartust ja Riast, mis kõik ramatud ja pakid toowad 8, 23 hom.; Baltiskist: iga pääw 8,57 õhto; Pärnust: iga Teisip., Kesk. ja Laup. 10 hom.; Plesku linnast: igapääw 9 õhtu; Paidest tulewad Postid: Teisip., Neljasp., Reede ja Laup.; Hapsalust ja Wirtsu jaamast: iga Kesk., Laup. ja Pühapääwal.

Kihelkonna postid. Hageri, Rapla ja Juuru: Laia uulitsas Nr. 62, Haase majas. — Jüri kihelkonda: Chr. Rotermann, Wene turu lähidal promenadi ääres. — Kurnale: Florelli pood, wana turul. — Harku ja Hüüru: Paul Meyer, Pitka uulitsas.

Kroonupühad,

mis uue kiriku-seaduse järele ka Maakirikutes nenda kui Paastu jutluse pääwad tulewad pidada:

1) Küünla-kuu 26. p. Meie suure Keisri Herra **Aleksander Aleksandrowitsi** sündimise pääw.
2) Paastu-kuu 2. p. Meie suure Keisri Herra **Aleksander Aleksandrowitsi** walitsuse hakatuse pääw.
3) Lehe-kuu 6. p. Tsesarewitsi Suurewürsti **Nikolai Aleksandrowitsi,** Weneriigi Aunjärjepärija sündimise pääw.
4) Lehe-kuu 15. p. **Meie suure Keisri herra Aleksandre III.** kroonimise pääw.
5) Heina-kuu 22. p. **Meie suure Keisri Proua Maria Weodorowna** nime pääw.

6) Lõikuse-kuu 30. p. Meie suure Keisri Herra **Aleksander Aleksandrowitsi** nime pääw.
7) Wiina-kuu 17. p. Meie suure Keisri perekonna surmast pääsemise pääw.
8) Talwe-kuu 14. p. Meie suure Keisri Proua **Maria Weodorowna** sündimise pääw.
9) Jõulu-kuu 6. p. Tsesarewitsi Suurewürsti **Nikolai Aleksandrowitsi,** Wene-riigi Aunjärjepärija nime p.

Keisri Herra Suguselts.

Aleksander III. Aleksandrowits, kõige Wene-riigi walitseja ja Keiser, Pohla-maa Kuningas j. n. e., sünd. 26. Küünla-k. p. 1845, walitseb 2sest Paastu-k. p. 1881. Kroonitud 15. Lehe-kuu p. 1883 a.

Maria Weodorowna, Keisri Proua, Daani Kuninga tütar, sünd. 14. Talwe-k. p. 1847.

Nende lapsed:

1) **Nikolai Aleksandrowits,** Tsesarewits, Suurwürst ja Wene-riigi Aunjärjepärija, sünd. 6. Lehe-k. p. 1868.
2) **Georg Aleksandrowits,** Suurw., sünd. 27. Jüri-kuu p. 1871.
3) **Ksenia Aleksandrowna,** Suurwürsti Printses, sünd. 25. Paastu-k. 1875.
4) **Mihail Aleksandrowits,** Suurwürst, sündinud 22. Talwe-k. 1878.
5) **Olga Aleksandrowna,** Suurwürsti Printses, sünd. 1. Jaani-k. 1882.

Keisri herra wennad ja õed:

1) **Wladimir Aleksandrowits,** Suurwürst, sündinud 10. Jüri-kuu pääwal 1847, tema proua **Maria Pawlowna,** Meklenburg-Swerini Printses, sünd. 2. Lehhe-k. p 1854.

Nende lapsed:

Kürill Wladimirowits, Suurwürst, sündinud 30. Mihkli-kuu 1876.

Boris Wladimirowits, Suurw., s. 12. Talwe-k. 1877.

Andrei Wladimirowits, Suurw., sünd. 2. Lehe-k. 1879.
Helene Wladimirowna, Suurwürsti Printses, sünd. 18. Nääri-k. 1882.

2) **Aleksei Aleksandrowits**, Suurwürst, sünd. 2. Nääri-kuu pääwal 1850.

3) **Maria Aleksandrowna**, Suurwürsti Printses, sündinud 5. Wiina-kuu p. 1853, Englandi Printsi **Alfred** Edinburgi Herzogi proua, sünd. 25. Heina-k. p. 1844.

4) **Sergei Aleksandrowits**, Suurw, s. 29. Jüri-kuu p. 1857, tema proua Printses Elisabeth v. Hessen.

5) **Paul Aleksandrowits**, Suurw., s. 21. Mihkli-kuu p. 1860. Tema proua **Aleksandra Georgijewna**, Kreekam. Pr.

Nende tütar:

Maria Pawlowna, Suurw. Printses, s. 6. Jürik. 1890.

Keisri herra onud ja tädid:

1) **Konstantin Nikolajewits**, Suurw., s. 9. Mihkli-k. p. 1827. Tema Proua **Aleksandra Josepowna**, Saksen-Altenburgi Printses, sündinud 26. Jaani-kuu pääwal 1830.

Nende lapsed, Suurwürstid:

Nikolai Konstantinowits, sünd. 2. Küünla-kuu p. 1850.
Olga Konstantinowna, sünd. 22. Leikuse-k. p. 1851, laulatati 15. Oktobri-kuu pääwal 1867, Kreekamaa Kunninga Georgiose prouaks.
Weera Konstantinowna, s. 4. Küünla-k. 1854, Herzog **Wilhelm Eugen** Würtembergi lest, s. 8. Leikuse-k. 1846.
Konstantin Konstantinowits, s. 10. Leikuse-kuu p. 1858, tema proua Printses Elisabeth Sachsen-Altenburgi.

Nende poeg:

Gabriel Konstantinowits, Suurw., s. 3. Heina-k. 1887.
Dmitri Konstantinowits, sünd. 1. Jaani-kuu p. 1860.

2) **Nikolai Nikolajewits**, Suurw., s. 27. Heina-kuu p. 1831. Tema Proua **Aleksandra Petrowna**, Holstein-Oldenburgi Printses, sündinud 21. Lehe-kuu pääwal 1838.

Nende lapsed:

Nikolai Nikolajewits, Suurw., s. 6. Talwe-kuu p. 1856.

Peter Nikolajewits, Suurwürst, s. 10. Nääri-k. p. 1864. Tema proua **Militsa Nikolajewna**, Montenegro printses.

3) **Mihail Nikolajewits**, Suurw., s. 13. Wiina-kuu p. 1832. Tema Proua **Olga Weodorowna**, Baadeni Printses, sünd. 8. Mihkli-kuu pääwal 1839.

Nende lapsed.

Nikolai Mihailowits, Suurw., s. 14. Jüri-kuu p 1859
Anastasia Mihailowna, Suurwürsti Printses, sünd. 16. Heina-k. p. 1860; laul. Meklenburg-Sweriini kuningl. Printsi **Pridik Prantsi** prouaks.
Mihail Mihailowits, Suurw., s. 4. Wiina-kuu p. 1861.
Georg Mihailowits, Suurwürst, sünd. 11. Leikuse-kuu pääwal 1863.
Aleksander Mihailowits, Suurwürst, sünd. 1. Jüri-kuu pääwal 1866.
Sergei Mihailowits, Suurw., s. 25. Mihkli-k. p. 1869.
Aleksei Mihailowits, Suurw., s. 16. Jõulu-k. 1875.

4) Suurwürsti Printses **Olga Nikolajewna**, sündinud 30. Leikuse-kuu pääwal 1822, Würtembergi Kuninga **Karl Wridrik Aleksandri** proua.

5) **Katarina Mihailowna**, sünd. 16. Leikuse-kuu pääwal 1827, laulatati 4. Webruari-kuu pääwal 1851 Meklenburg-Streelitsi Hertsogi Georg August Ernst Adolw Karel Ludwigi prouaks.

Würstid ja Printsesid Romanowski, Leihtenbergi Hertsogid ja Hertsog-Printsessid:

Printses **Maria Maksimilianowna**, sünd. 4. Wiina-kuu pääwal 1841, laulatati 30. Juni-kuu pääwal 1863 Baadeni Prints Ludwig Willem Augusti prouaks.
Würst Nikolai Maksimilianowits, s. 23. Heina-k. 1843.
Printses **Eigenia Maksimilianowna**, sünd. 20. Paastu-kuu pääwal 1845, Oldenburgi Prints **Aleksandri** proua, sünd. 2. Lehe k. p. 1844.
Würst Eigen Maksimilianowits, s. 27. Nääri-k. 1847.

Würſt Georg Maksimilianowits, ſünd. 17. Küünla kuu pääwal 1852; tema proua Anastasia Nikolajewna, Montenegro printſes.

Hobuſe-, weikſe- ja kauba-laadad.

Laadapidamiſe pääwad.

Nääri-kuul:

7. Orgita mõiſas 2 pääwa.
7. Tartu linnas 3 näd.
7. Riia linnas 3 p.
9. Wõru linnas 3 p.
10. Haapſalu linnas 2 p.
11. Jõelehtmes.
17. Kolowere 2 p.
Raplas, 3. Reede p. Nääri p. 2 p.
25. Pärnu linnas 2 p.
25. Willandi linnas 3 p.
25. Wolmari linnas 6 p.
28. Rakwere linnas 2 p.

Küünla-kuul:

2. Baltiskis 2 p.
2. Wõrul 2 p.
2. Walga linnas 8 p.
3. Willandis 8 p.
3. Keblastes 2 p.
3. Paides 3 p.
4. Tartus 2 p.
6. Narwas 4 p.
10. Kureſaare linnas 3 p.
12. Sooniste mõiſas 1 p.
15. Riias 8 p.
15. Willandis 3 p.
18. Jõhwis 2 p.
Lihulas, Esmasp. p. Paastu 3 p.
20. Oiſo m. 2 p.
22. Wõrul 8 p.
23. Sutleppas (Hageris) 2 p.
24. Wana-Kulbenis 1 p.
25. Wolmris 2 p.
26. Kiwilns 2 p.
Andras, Reede e. Waſtla p. 2 p.

Paastu-kuul:

3. Raka-mõiſas 2 p.
Keila kiriku juures, Esmasp. ja Teiſip. p. 3 p. Paastus.
9. Laekweres 2 p.
14. Kellamäe mõiſa juures Saaremaal, 1 p.
15. Waſk-Narwas 3 p.
Walgutas Neljapääw enne ſuurt Neljapääwa 2 p.
15. Kokora m., Kallaste k. 2 p.
Palmſi mõiſas, Keſknädal pär. Ülestõusmiſe P., 3 p.
Paides, eſimeſel Neljapäewal p. Ülestõusmiſe Püha, 2 p.
Willandis, 1. Neljapäewal p. Ülestõusmiſe Püha, 1 p.
Lihulas, 4. ja 5. p. pärast Ülestõusmiſe Püha.

Jüri-kuul:

Rakweres, Esmasp. ja Teiſip. pär. Krist. Ülest. P., 2 p.
Wiitna kõrtſi juures, Palmſi waldas, Keſknädal, Neljapääw ja Reede p. Ülest. P.
10. Wõrus 2 p.
10. Watla mõiſas, 2 p. Kui ſee pääw Suure nädali ehk Lihawõte pühade peale langeb, ſiis wiimaſe paastu-n. Reedel ja Laupääwal.
19. Alamustenis 1 p.
23. Anija mõiſas, Soodla kõrtſi juures 2 p.
20. Pühajärwe mõiſas 2 p.
20. Illingis (Miſſu) 1 p.

Lehe-kuul:

1. Karilatſis (Põlwa kihelkondas) 2 p.
9. Wõõbſus (Räpina kihelkondas) 1 p.

Jaani-kuul:

10. Muſtwee alewis 2 p.
11. Wõrru linnas 7 p.
17. Rakweres 2 p.
20. Paides 2 p.
20. Palmſi mõiſas 3 p.
20. Tallinnas 2 näd.
20. Riias 3 näd.
20. Wõrul 2 p.
20. Wiitna kõrtſi juures 3 p.
22. Willandis 2 p.
27. Walkas 2 p.
27. Tallinnas, willa laat, 8 p.
29. Tarwastu mõiſas 2 p.
29. Tartus 2 p.

Heina-kuul:

2. Pärnus 2 p.
2. Karkuſe mõiſas 2 p.
10. Kureſaares, ſaksa l. 10 p.
20. Riias, willa laat, 3 p.
20. Pärnus, ſaksa laat, 3 n.
26. Wolmris 2 p.

Lõikuſe-kuul:

1. Seere mõiſas (Saaremaal) 3 p.
6. Adſeli mõiſas 2 p.
10. Moiſakatſi (Põlwes) 2 p.
10. Walgas 2 p.
10. Lemſalis 2 p.
15. Helmes 2 p.
20. Riias 3 p.
24. Ruhjas 2 p.
24. Roſſi mõiſas 2 p.
24. Waſtſem. (Willandim.) 2 p.
24. Koſe mõiſas 2 p.
27. Uue mõiſas 2 p.
28. Wõrul 2 p.
28. Killingi m. (Saardes) 2 p.
28. Koſe ja Rooſe (Rõuges) 2 p.
29. Edepere-kõrtſi juures (Wändra kih.) 2 p.

Mihkli-kuul:

1. Torgu m.(Saarem.) 2 p.
1. Kuresaares 3 p.
1. Oiso mõisas 2 p.
2. Abjas 2 p.
2. Tammistes 2 p.
2. Räpinas 2 p.
5. Ruhjas 2 p.
5. Sindis 2 p.
6. Takerperes 2 p.
8. Rõuges 1 p.
8. Põlwas 1 p.
8. Tartus 2 p.
9. Kastnas 1 p.
9. Purtniku-m. 1 p.
10. Paides 2 p.
10. Sügaweres 2 p.
10. Muhu Suure-m. 2 p.
10. Oldres 2 p.
10. Käu-mõisas 1 p.
10. Mõmiste-mõisas 1 p.
10. Patküla-mõisas 1 p.
13. Wana-Antsmõisas 2 p.
13. Põraweres 2 p.
14. Antsu-mõisas 1 p.
14. Haapsalus 2 p.
15. Põltsamaal 2 p.
15. Sallatsi-mõisas 1 p.
15. Koorte-mõisas 1 p.
16. Kirumpääl 2 p.
Uue mõisa (Kusal) 3 p. 3. Teisip. Mihkli-kuul.
17. Koloweres 2 p.
18. Audrus 2 p.
19. Heltermaal (Hiiom.) 2 p.
20. Narwas 3 p.
20. Wändras 2 p.
21. Sännas 1 p.
22. Baltiskis 2 p.
22. Jõhwis 3 p.
22. Palmsis (Wiitna kõrtsi juures) 3 p.
Pärnus, Esmasp. ja Teisip. enne Mihkli päewa 2 p.
24. Lihulas 3 p.
24. Sutleppas (Hageris) 2 p.
24. Willandis 2 p.
24. Wõrul 2 p.
26. Tallinnas 3 p.
26. Kuresaares 2 p.
29. Keblastes 3 p.
29. Keilas 3 p.
29. Rawanurmes 2 p.
29. Mihkli-kiriku juures 1 p.
Wastseliinas Mihkli-pääwal, Raawanurme-laat.

Wiina-kuul:

1. Nissi kiriku j. 2 p.
1. Kaarma Suures-mõisas (Saaremaal) 3 p.
2. Wastsemõisas 2 p.
2. Rakweres 3 p.
4. Koloweres 2 p.
Raplas, 1. Reede p. Mihkli p. 2 p.
4. Wirkenis (Ruhjas) 2 p.
4. Pühajärwes(Nuustaku l.)2p.

5. Awinurmes 2 p.
5. Wõõbsus 1 p.
5. Rappinas 1 p.
6. Lustnikus 1 p.
6. Tarwastus 2 p.
Jõelehtmes 8 p.p. Mihkli p.
7. Wõrul 3 p.
9. Taali mõisas 2 p.
9. Laekweres 2 p.
10. Kõo mõisas 2 p.
10. Moisekatsis 2 p.
10. Kassinurmes 1 p.
11. Laatris 2 p.
12. Sooniste mõisas 1 p.
15. Oriku mõisa kõrtsi j. 2 p.
15. Lustiweres 2 p.
15. Weski-mõisas 1 p.
17. Watla mõisas, 2 p.
18. Sindis 2 p.
19. Kulinas 2 p.
20. Loobus 1 p.
20. Wändras 2 p.
28. Jõgewa mõisas 2 p.
28. Wolmris 3 p.

Talwe-kuul:

1. Tartus 2 p.
5. Põrawere mõisas 2 p.
8. Paides 2 p.
10. Mustwee alewis 3 p.
10. Wõrul 2 p.
10. Ruhjas 2 p.
15. Wigalas (lina laat) 2 p.
15. Woltweti mõisas 1 p.
20. Walgas (lina laat) 3 p.
22. Raka-mõisas, 2 p.
25. Willandis (lina laat) 3 p.
25. Wolmris (lina laat) 3 p.

Jõulu-kuul:

Merjamaa kiriku juures, Esmasp. ja Teisip. päraft 3. Krist. tul. püh. 2 p.
1. Wask-Narwas 3 p.
1. Alatskiwi mõisas 1 p.
6. Wõõbsus (Räppinas) 1 p.
Pärnus, Esmasp. ja Teisip. pär. 3. Kristuse tulemise püha 2 p.
10. Riias (Jõulu laat) kunni 10. Nääri-kuu pääwani.
16. Paides 2 p.
27. Walgas (saksa laat) 10 pääwa.

☞ Igal aastal 26. Jaani-kuu pääwal, on Tallinnas Doompeal enne lõunat **hobuste näitus.** Päraft lõunat saab Kadrintalis hooste rammu katsutud, ja hooste peremehed, kelle hobused on katsmise juures ilusamad ja tugewamad näitnud, saawad kroonu poolest auupalka. Aga tunnistuse sedel peab iga mehel mõisa poolest kaasas olema, et need hobused on wistist Eestimaa kubermangu talurahwa juures kaswatnd

☞ Kubermangu kohtu käsu järele ei ole luba, et Laupääwal ega Pühapääwal laata pidada, waid, kui neuda juhtub, peab seda teise nädala esimesel argipääwal peetama.

Balti raudtee.

Tallinnast Baltiski.

Jaamad ja pooljaamad:	Werstad.	Sõidu hinnad: 1. kl. Kop.	2. kl. Kop.	3 kl. Kop.
Tallinnast (Buffet) kunni				
Nõmmele (Pool jaama)	8	—	—	—
Sauele (Pool jaama) .	18	—	—	—
Keilasse (Buffet). . . .	26	98	74	38
Niitwäljale (Pool jaama)	31	—	—	—
Kloogale	34	128	96	49
Baltiskisse (Buffet) . .	45	168	126	64

Tallinnast Peterburgi.

Tallinnast (Buffet) kunni				
Lagedale (Pool jaama)	14	53	40	21
Raasikule	28	105	79	40
Kehrale (Pool jaama) .	37	139	104	53
Aegwiidule (Buffet) . .	53	199	149	76
Lehtsile (Pool jaama) .	66	248	186	95
Tapale (Buffet)	73	274	205	105
Kadrinale	86	323	243	124

Jaamad ja pooljaamad:	Werstad.	Sõidu hinnad: 1. kl. Kop.	2. kl. Kop.	3. kl. Kop.
Rakweresse (Buffet) . .	98	368	276	141
Kabalale	115	431	324	166
Sondale (Pool jaama)	125	469	351	179
Püssile	135	506	380	194
Kohteli (Pool jaama) .	144	540	405	207
Jõhwile (Buffet)	157	589	441	225
Waiwarale	174	653	490	251
Korffile (Pool jaama) ehk Merekülale	183	683	513	266
Narwa (Buffet)	197	739	554	283
Salole (Pool jaama) .	209	784	588	300
Jamburgisse	219	821	616	315
Weimarile (Pool jaama)	231	866	650	332
Weimarile (Plattform).	233	—	—	—
Moloskowitshi	243	911	684	350
Tiesenhauseni (Pool j.)	252	—	—	—
Wrudale (Pool jaama)	256	960	720	368
Wolosowole (Buffet) . .	266	998	749	383
Kikerinole (Pool jaama)	275	1031	774	396
Jelisawetinskajale	283	1061	796	407
Gorwitsile	294	1103	828	423
Gatshinasse (Buffet) . .	303	1136	853	436
Daitzi (Plattform) . . .	315	—	—	—
Tuderhofi (Plattform) .	319	—	—	—
Wäe-Plattform	321	—	—	—

Jaamad ja pooljaamad :	Werstad.	Sõidu hinnad: 1. kl. Kop.	2. kl. Kop.	3 kl. Kop.
Krasnoje-Selos (Buffet)	323	1211	909	465
Liigowole (Buffet) . . .	334	1253	940	481
Peterburgisse (Buffet) .	347	1301	976	499

Tallinnast Tartu.

Tallinnast (Buffet) kunni				
Tapale (Buffet)	73	274	205	105
Tamsale (Pool jaama)	87	—	—	—
Kilsile (Ass)	96	360	270	138
Rakele (Pool jaama) .	107	401	301	154
Wägewale	116	435	326	167
Jõgewale (Buffet) . . .	134	503	378	193
Kerseli (Pool jaama) .	148	—	—	—
Woldile	158	593	445	228
Tartu (Buffet).	179	671	504	258

Tähendusd: Lapsed alla 5 aastat saawad ilma maksuta edasi wiidud. Lapsed 5—10 aastat wanad, makswad 1. ja 2 kl. pool hinda, kolmandamas klassis ¼ sõidu hinda. — Iga reisija wõib 1 puud kraami ilma maksuta kaasa wõtta. — Pileti müimine lõpeb 5 minutid, pakkide wastu wõtmine 10 minutid enne äraſõitmist.

Lugemised.

„Lumiwalgeke“ ja kosjakäigud.

Wana-Greeklased pidasiwad neiude ja peiude kibedet südame-walu, mis sagedast nii järsku tuleb, weike jumal-poisikese Amor'i süüks, kes hirwitates peitus waritseda ja aimamata noorukestele oma terawat kiskudega noolt südamesse lasta, mille wägiwaldne wäljarebimine südant surmata. Noh, Wana-Greeklaste uhke Olympos on langenud ja on kõiki kujustatud jumalkonda, tugewast ja õrnast sugust, oma woorustega ja toorustega, puru alla matnud. Weike Amor näib peasnud olema ja neiukestel ega peiukestel ei ole Olympos'e langemiseſt kasu olnud. Päraſt nagu enne tunnewad nemad omal aeal järsku kibedat walu südames, nagu oleks teraw kiskudega noolt sisse lendanud — sügawasse, sügawasse! Seal ei aita arstide kunſt, ei aita apthekrete keedetud rohud ega wõitud plaastred. Seal piab haawatud süda haawatud südant otsima,

kui ka üle mägede ja läbi orgude, murega ja waewaga. Walu waigistab walu ja kaks kokku kaswanud walu muudawad ennast kokku õitsewaks õnneks. — Üheſt seesugusest haawatud, õnnetumast õnne-kaudidatist räägib järgmine jutustus, selle pooleſt parem kui mõni teine, et see omas peaasjas tõsi on.

Bautz'e linn Elbe jõe ühe aru ääres, on nii kena looduse-paiga peal, kui Bautzelaseb ja nende külaliseb seda iganes soowida wõiwad. Ilma waewata ei saada aga siin maailmas õnne ega ilu kätte. Ka Bautzelaseb ja nende külaliseb piawad sellepärast kõige selle looduse-ilu eest oma jägu waewa kannatama ja raskust kandma. Mitte ainult ei pia tulija, tulgu tema kust poolt tahes, kõrget mäge üles ronima, enne kui linna saab — ei, ka linna sees käiakse mägedest üles ja alla, nii et mõnes uulitsas sõita pea koguni mitte wõimalik ei ole, enamist ka mitte ei sõideta. Siiski on linn elawas läbikäimises wälise maailmaga. Kauplemine ja käsitöö on õitsemas ja oma keskis elab sealine rahwuke nii lõbusas osawõtmises, nagu seda keskmistes linnades mereſt eemal enamist ikka leitakse. Selle pooleſt on Bautz'e linn koguni mõne teise keskmise linna ees, on wähemate linnade sarnane: ühe Bautzelase osawõtmine teise elust ja asjust kipub sagedaſt

liiale minema ja wõerad, kes suurematest paikadest senna tulewad, soowikſiwad mõnikord wähemat osawõtmiſt. On üks seesugune õnnetu ennast linna müüride wahele asutanud, siis ei tohi tema enam loota, et tähelepanemata läbi maailma-kära pugeda ja omal wiisil tasakesti lõbusast elada wõiks. Tema on auusate Bautzelaste osawõtmise sihi-märgiks saanud, kes hoolsad on temale tutwustamiseks, mida tema waheſt koguni mitte ei soowi ega otsi, igal poolel abiks olla, tema endise elu üle teatusi koguda, muidugi mitte tema enese poolt, waid teisteſt „ustatawateſt" paikadeſt. Mida paremaks tema elu ja lugu leitakse, seda suuremaks kaswab osawõtmine tema kohta. Peitku tema ennast oma nelja seina wahele niipalju kui tahab — ligemise-armastus leiab mulku, ja enne kui tema selleſt weel õiete on aru saanud, seisab tema juba kesket weike linna „maailma-kära". On aga asuja koguni jõukas, korraline noor poismees, nendanimetatud „heaſt perekonnast", siis kaswab Bautz'e linna koburahwa osawõtmine määramata, nimelt neis perekondades, kus rohkeſt noppimata lillekesi õitseb.

Sedawiisi oli lugu selle jutustuse algul Eduard Büchner'iga, ühe sisseſandwa aptheki noore peremehega, kes seda aptheki hiljuti omale oli ostnud. Tema oli, kuida pea „ustatawast paigast" kuuldi,

pealinnast Bautz'esse tulnud, oli selle aptheki osalt oma kokkuhoitud rahaga ostnud, osalt ühe onu abiga, kes üks hiljuti Ministriks nimetatud riigiauukandja oli, ja oli nüüd seia tulnud, omale kindlat elupaika asutama ja oma ilmalikku wara rohkendama. Et see mitte enam õige noor naesterahwas, kes tema majapidamist tallitas, mitte tema abikaasa ei olnud, waid tema wanem õde, seda saadi waewata wälja, niisamati ka, et ühegil naesterahwal weel õigust tema armastuse ja truuwuse peale ei olnud. Mis lai nurm kõige Bautz'e linna teu-himulistele emadele ja tütretele!

Temaga tuttawaks saada oli raske, sest tänine oli tema, koguni teisiti kui tema lahke õde, ennast kõigeist perekondadest eemal hoidnud, oli koguni lausunud, et tema sealise seltskonna tutwust mitte ei otsida, waid oma lõbusa koduelu ga täitsa rahul olla. Olgu nüüd, et teda Bautz'e kenakeste wõrkude eest hoiutatud, olgu, et temal nõuu oli, ilma wälise abita linna ilusate tütrete keskis ise ümber waadata — lühidelt, esiteks elas tema waikse röömuga oma targa ja lahke õe pehme walitsusekepi all, kõikidest hoolimata ehk nende järel igatsemata.

Aga kes wõib ennast kõige oma ettewaatamisega kõige juhtumiste eest hoida! Weike kelmlik jumal-poisike leiab oma ohwrit ka rohu-klaasi de ja

salwi-pottide kantside takka. Ka waese aimamata Eduard'i ümber oli tema juba ammu lehwinud, et seda kohta leiaks, kust nool sisse lennata wõiks. Ja tema leidis selle, pani peidupaigast noole lendama ja kindla-meeline aptheker oli haawatud, oli wangis ja wõimatu tema käes.

Aga missuguses kujus tuli ka aptheki-peremehe saatus tema kallale! Aimamata istus Büchner ühel pääwal oma leti taga, oma abilisega, ühe kõrgest haritud ja kõrge andetega noore mehega, Ministri-onu wiimast käsku arutates, kuna õpipois ühes nurkas mitmesuguseid rohtusi suures müüsris peeneks tõukas, kui uks lahti läks ja üks ostja sisse astus. Et see üks naesterahwas oli, selle-pärast ruttas peremees ise soowimise järel pärima.

Seal oli, nagu kõlaks aamu nöör, nagu wihiseks nool ja nagu hirwitaks Amor: „Märkis! märkis!“ Ja, märkis oli nool, oli sügawast waese apthekre südames.

Tema ees seisis üks naesterahwas, pitk, sirge ja stiski pehm kuju. Kena pea, kaunistatud rohke, kenama musta juuksetega, seisis ümmarguste õlade peal, tulised mustad silmad hiilgasiwad kõrwetates ühest näust, nagu „Lumiwalgekese“ lille-roosi nägu muiste-juttus, ja see lille-roosi karw paistis musta silmade ja juuksete kõrwas seda selgemini wälja. — Kas oli „Lumiwalgekese“ muiste-jutt tõeks saanud?

Meie aptheker seisis, nagu oleks tema sammaks nõiutud. „Kui kena ja armas! Mis kuju, mis heal!“ — nenda lendas läbi tema meele ja wälgu kiirusel muutis osawõtmine ennast imestawaks rõõmuks ja igaldawaks lootuseks.

Nii halwaste, nii kohmetanud wiisil, ei olnud meie aptheker wist weel iialgi ühe noore neiu teenistust tallitanud. Neiu peale waadates ei pannud tema tähele, et abiline tema eest wälja astus ja wäga hea meelega kena ostja teenimist oma peale wõttis.

Weel kostis armas, täis heal segades Amor'i waese ohwri kõrwa, weel otsisiwad tema silmad seda hiilgawat kuju, kui wõeras juba läinud oli. „Kes see on?“ — see küsimine äratas unistajat jälle elule ja liikumisele ja selgema meelega kui arwata wõis, ütles tema järsku õpipoisile: „Ruttu, wõta müts, mine kaugemalt selle preili järel ja waata, missugusesse majasse tema sisse läheb.“ Õpipois naeratas mõistwalt ja lippas wälja.

Esiteks otsis nüüd peremees seletust oma abilise poolt: „Kes see preili on? Kas tunnete teda?“ „Ei,“ oli wastus, „mina tunnen, ilma kiitlemiseta, küll enamist kõik noored neiud siin linnas, pealegi weel kenad, aga selle kenaduse kätki ei ole wist mitte Bautz'es seisnud.“ Büchner pahandas ennast küll natuke oma abilise nähtawa osawõtmise

üle, waigistas ennast aga ruttu ja ütles wägise rahule sunnitud healega: „Noh, eks meie saa kuulda, mis sõnumit Adolf toob.“

Hea pool-tunni pärast, mis aga Büchner'il igawene pitk pool-pääwa olema näitas, tuli õpipois tagasi ja andis aru, preili olla kaupmees Hinzmeier'i majasse Kraam-turu ääres läinud, tema olla küll tüki aega lähedal ootanud, aga wälja ei ole preili mitte enam tulnud.

„Kas kaupmees Hinzmeier elab ükski selles majas?“ küsis Büchner. „Ja,“ oli wastus, „tema elab seal üksi oma prauaga ja kahe tütrega.“ „A-ha, üks neist see siis wist on.“ „Hoidku, neid tunnen mina wäga heaste; pitkad ja musta juuksetega ja kenad neiud on nemad küll ka, aga nii kui see!“ tähendas abiline. — — „Noh, ja, kes see siis wõib olla?“ „Wist üks wõeras, sest linnas tunnen mina kõiki, mis kahe jala peal käib; on wist üks tuttaw ümbertkaudu, üks „kirikutütar“ maalt, sest „Jumala-sõnaga maalt“ käiwad Hinzmeier'id kõige rohkem ümber ja tütreid on seal igal poolel.“

Seal oli nüüd hea nõu kallis. Mil wiisil pidi nüüd waene liblikas kõrwetatud tiiwadega teada saama, missuguses kirikumõisa-aidas see kena roos õitses? Aga siin tuli kawala Adolf'i osawus appi. „Herra Büchner,“ ütles tema, „kui minule

üht wabat pääwa lubate, siis tahan Teile head nõuu anda." „Wõib kentsakas asi küll olla, Sinu hea nõu, aga ütle ikka." „Noh, kas teate, saatke mind homme homiku Hinzmeier'i juure ja laske praualt selle preili adressi paluda, kes heile seal oli; Teie tahta temale üht weikest pakki saata, mida tema apthekis maha jätnud." „Hea, wäga hea, aga miks siis mitte kohe?" Näha oli, et waene Eduard kõiki oma mõistust kautanud, ja kawal aitaja hädas märkas seda kohe. „Noh, siis wõiks meie asi kenaste nurja minna," ütles tema nagu pilgates; „kui nüüd wõeras preili weel seal on?" See põhjus oli nii arusaadaw, et segatud peremees ennast nagu natuke oma õpipoisi ees häbenes. Kõrges nõuukogus sai heaks arwatud, teise pääwa ennelõuneni igapidi oodata ja siis selle plaani järel teha.

Järgmisel pääwal läks saadik teele, tuli aga lühikese aea pärast ühe näuga tagasi, millest kohe ära wõis mõista, et kawal plaan nurja oli läinud. Mõlemad Hinzmeier'i preilid oliwad ütelda lasknud, herra Büchner wõida unustatud pakikest nende juure saata, kui wõeras preili jälle linna tulla, siis wõida tema seda nende juurest kätte saada. Seal seisiwad nüüd need kolm tarka, aptheker, abiline ja õpipois, pitka nägudega ja wõisiwad ainult sõnast „jälle linna" seda südame-

kinnitust saada, et see, keda nemad otsisiwad, tõeste maal elas, sedawiisi siis ka wist üks neist paljudest kirikuõpetaja-tütretest oli.

Nüüd ei jäänud Büchner'il muud üle, kui üht ehk mitmet plaani wälja mõtelda, mis temale wõimalikuks tegi, tütretega õnnistatud kirikuõpetajate majadesse minna. Asja minemiseks wõis ju leida, aga kust peale hakata? Aptheker oli, nagu teised inimesed ka, sagedast näinud, et otsitud asi kõige teiste keskist ikka kõige wiimaks kätte langeb. Hakatakse raamatu-wirnast üht otsima, siis on see ikka kõige teiste all. Tahetakse kord kurja saatust petta ja pööratakse wirn ümber, siis wõib julge olla, et otsitud raamat kõige teiste peal oli. Et tema lugu „kiriku-tütretega" niisamati läheks, seda pidas haawatud aptheter waidlemata asjaks. Kas pidi tema kõige lähema wõi kõige kaugema kirikuõpetaja-majaga algama? Prowisor (abiline) andis nõuu liisku wõtta ja sellega oli aptheker rahul. Adolf tõmmas liisud ja kirjutas selle järel ümberkaudsed kirikumõisad üles. Ohkades waatas waene Büchner pitka rida peale — kui palju tühji käikusi oli oodata!

Esimene kirikküla oli Westergrund, umbes üks tund maad linnast eemal ja seal oli üks ainuke „kiriku-tütar". Üht lähemat pääwa määras Büchner minemiseks, „kiriku-tütrete" hulga keskist üht otsima ja astus, pool lootes, pool kartes, teele.

Westergrundi kirikuõpetaja oli Hausmann, kaunis wana mees abikaasaga ja ainsa lapse Sofie'ga, umbes kakskümmend aastat wana. Kirikuõpetaja oli omais wahe-aegades hoolas wana rahade korjaja ja selleſt wõttis Büchner asja, ennaſt temaga tuttawaks teha, ütles ennaſt ka ühe korjaja olema, kes naabri korjandust näha tahta. Jalutus läbi maa oli teda karastanud ja julgeſt ja täis lootuſt astus tema külasse, kedagi otſides, kes temale midagi kirikuõpetajaſt ja perekonnaſt ütelda wõiks.

Selle pooleſt tuli temale õnn ühe wana talunaese kujul wasta, ſeſt kui wana naeſe wastatulemine üleannetuma rahwa jutu järel ka juſt mitte õnne ei tähendada, ſiis oli ju ſiin koguni teine aſi. Wanad naeſed on enamiſt ikka jutukad ja otſija lootis juſt üheſt ſeeſuguſeſt jutuſtamiſehimuſt kaſu. Tema ei olnud ekſinud. Kui tema teed kirikuõpetaja juure küſinud, ſiis oli eideke walmis ſeda näitama ja küſis ſealiſe rahwa wiiſi järel ka kohe wõera asja järel, mida temal nende külas ja kirikuõpetaja juures olla. Büchner wastas põikletas ja mõne oſawa küſimiſega oli tema pea kõiki asju kirikuõpetaja juures wälja ſaanud. Kui tütreſt jutt tuli, ſiis ütlas eideke: „Kas mina ei piaks kiriku-Sofie't tundma? Muidugi tunnen teda; pitk ja ſirge, kuida ütlete, on tema küll,

aga mustad juukſed, ei, neid temal ei ole!“ See põrutaw ſõnum murdis Büchner'i lootuſt täieste; aga ümber pöörata tema enam ei wõinud ja ſellepäraſt läks tema õige norkus kirikuõpetaja majaſſe.

Kui tema ennaſt lahkele kirikuõpetajale tuttawaks teinud ja oma tulemiſt teatud wiiſil põhjuſtanud oli, ſattus wana-herra kohe oma õige ſõiduwee peale ja nemad jutuſtaſiwad lõbuſaſt üksteiſega, kunni uks lahti läks ja üks lahke noor neiuke ſiſſe astus. Tutwuſtamiſe juures: „Herra aptheker Büchner, minu tütar Sofie,“ langes wõera haawatud ſüda koguni kingade ſiſſe: pitk ja ſirge oli tema küll, ſee eſimene leitud „kiriku-tütar“, aga ruuge, koguni wäga ruuge peaga! Waewalt ſuutis waene oma nukruſt peita, pealegi weel, et tema nime nimetamiſe juures üks kelmlik naeretes üle Sofie näu libiſenud oli, mis päraſt jutuſtamiſe käikus õige ſagedaſt tagaſi tuli. Mõte, et tema juures tõeste midagi naljakat olla wõiks, tegi teda nii nukraks, et oma wõeruskäiku wõimalikult lähendas ja lahke kutſumiſe peale, õige pea oma õega jälle ſenna tulla, ainult pomiſetes wastata ſuutis.

Waſt õues tõmmas tema jälle lahkemalt hinge. „Koju! koju!“ See eſimene tühi käik oli pea kõiki tema julguſt lämmatanud; kui otſitud neiu pilt mitte nii elawalt ja kõikis kenaduſes tema ſüdames

seisnud ei oleks, eht oleks tema juba siis püsti põesasse wiskanud. Kui natuke aega rändanud, ütles tema omale wiimaks: „Kuida wõisin ka oodata, et kohe esimeses kirikumõisas õiget leiaksin? See oli ju wast esimene pitkast ridast.“

Teine käik wiis teda plaani järel ühesse kaugemasse kirikülasse, suurema hulga „kiriku-tütretega“, Ennsthal'isse, kiriku-õpetaja Hendrichs'i juure. See küla, wäga kenas paikas jõe kaldal, oma jõukate majadega ja õitsewate aiadega näitas temal selle pildi raamiks nii wäga tulus olema, mida tema südames kandis, et seda nähes jälle õige lootus-rikas usaldus temale abiks tuli: siin pidi tema elama, siin pidi teda näha saama!

Puhas, lahke kirikuõpetaja-maja näis teda nagu oma katuse alla koju kutsuma ja lahke wastawõtmine kirikuõpetaja poolest aitas teda üle kõige argduse. Siin, nii kaugel linnast eemal, wõis tema ennast juba kellegiks muuks nimetada usaldada, kui tema tõe poolest oli, ja nenda tuli tema Ennsthali kirikuõpetaja majasse kui keegi, kes palju majaperemeheşt, kui kuulsast mesilastepidajast kuulnud ja tema linnupuu-aida waatama tulnud, et omas weikeses mõisas ka üht seegusust asutada wõiks. Kirikuõpetaja Hendrichs, kes oma mesilasi pea niisamati armastas, kui oma lapsi, oli kohe walmis kõiki linnupuu-pidamiseşt ära sele-

tama, ja tuetas oma seletusi ühe kuulsa kirja peale selles asjas. Siis kutsus tema oma wõeraşt, temaga linnupuu-aida waatama tulla, mis pool tundi maad külast eemal olla, läks aga enne minemist weel natuke ära, oma perekonda ka käigule kutsuma.

Büchner'i süda pekşis kangest. Perekonda tegi peremees tagasi tulles wõeraga tuttawaks: „Siin nääte Teie kõiki minu omakseid, peale minu ainsa poja, kes linnas koolis on. Minu abikaasa, minu tütred Klara, Agnes, Anna ja Marie.“ „Kiriku-tütred“, pealtnähes umbes 16 kunni 22 aastat wanad, oliwad kenad, prisked neiud, ruuged, tõmmukad, sini- ja sõsar-silmiseд, aga keegi nendeşt ei olnud üle keskmise kaswu ja see, keda otsiti, ei olnud nende keskis.

Teine tühi käik! Näidatud linnu-puudeşt ei näinud Büchner muidugi ühtigi ja waewalt suutis tema prauaga ja preilidega jutustamist tarwilises woolus pidada. Ka siin kutsuti teda lahkeşt tagasi tulema, ja tema ruttas koju.

Nõder ja wäsinud pitkast käiguşt, raskeşt maha rõhutud teiseşt eksi-teeşt, wõttis tema peaaegu ette, oma uurimisi nüüd seisma jätta ja ei suutnud mitu pääwa kolmandema tee peale astuda. Seal sai tema ühel pääwal ühe kirja tundmata käeşt, mis temale korraga kõiki taewaşt täis lootuşt ja õnne lahti tegi.

— — — Aga meie piame ennast siin lühikeseks aeaks Westergrund'i kirikumõisa poole pöörama ja waatama, mis ruuge Sofie seal teeb. Meie leiame teda, kuna wanemad lõune peale puhkawad, omas tuakeses istnma ja kirjutama. Imelikult pitkameſi läheb see töö edaſi; raskeſt liigub sulg noore neiu muidu nii wirkus käes ja kirjutamise juures lehwib jälle see kelmlik naeretus tema mokkade peal, mis waeſt Büchner'it pea kõigist tema julguseſt paljaks rööwinud oleks. Oma õiguſt tarwitates, waatame meie selle peale, mida Sofie kirjutab ja saame pea aru, miks see töö nii pitkameſi sigib: see on nimeta kiri petiskäekirjaga, mis „kiriku-tütrele" nii palju waewa teeb. Kirjas seisab aga:

„Auustatud Herra! Kui mina Teid ka näu pooleſt ei tunne, wõtan mina siiski Teiſt elawat osa — miks, see saab Teile ehk edaspidi selgeks. Mina olen üks wana-eit, mina rõõmustan ennast aga nooruse üle, wõtan hea meelega osa kõigist, mis noorte külge puudub ja aitan neid, nii palju kui wõin. Ka Teile tahaksin mina Teie eesmärgi kätte-saamiseks abiks olla ja olen sellepärast walmis aitama, et Teie sellega kokku saate, keda Teie nii suure hoolega otsite. Kust mina nüüd seda asja tean, see wõib Teile esiteks üksköik olla; wanad naesed teadwad aga waheſt rohkem kui arwatakse.

Näituseks, et see see õige on, kelleſt räägin, panen siin tema loomuſt üles: Wanudus 20 kunni 21 aastat; kasu: pitk ja sirge; juuksed: mustad ja rohked; silmad: mustad ja elawad; iseäralised tundemärgid: wäga walge ja õitsew nägu. — Mina arwan, et see kokku läheb. Kui Teie ikka weel oma neiu-eeskuju näha tahate, siis minge tulewal Pühapääwal oma preili õega Westergrund'i kirikuõpetaja wõerusele, muidugi päraſt lõunat; kutsutud olete Teie juba ja saate lahkeſt wasta wõetud. See, keda otsite, on Sofie Hausmann'iga wäga sõbrustatud ja elab seal õige ligidal, on ennamiſt igal Pühapääwal Westergrund'is ja saab ka tulewal Pühapääwal seal olema, kuida mina selgeste tean. See ei ole aga mitte üks „kirikutütar" siit ümbertkaudu, kuida Teie nii kindlaſt arwaſite, waid wõeras üheſt kaugemaſt maakonnaſt ja elab kui koolitaja mõisaperemehe Morbachi juures Oberwald'is, Westergrund'i ligidal. Sellega arwan Teie juhatuseks küll teinud olema ja soowin Teile südameſt õnne. Wabandage minu halwa kirja; pojalapsed on minu prilli ära kautanud ja ilma selleta ei taha kirjutamine enam heaste korda minna."

„Üks aitaja hädas."

P. S. „Ehk tahaksite ka teada, mis selle nimi on, keda otsite? — Frieda Sterner."

Kes oleks küll arwata wõinud et ruuge, pehmesilmine kiriku-Sofie seesugust kelmi-tükikest teha wõiks?! Aga seal ei seisnud kõik see salalik nõu mitte ainult täieste paberi peal, waid kiri sai ka posti peale antud ja oli seesama, mis kahtlewat apthekret järsku üle raske-meele sügawate orgude maailma õnne seitsmemasse taewasse tõstis.

Mil wiisi wallatu ja kawal Sofie kõigist sellest pruudi-otsimisest sõnumit saanud, seda seletagu mõned sõnad. Kuida mele juba enne ülikawala Adolf'i suust kuulnud, seisiwad mõlemad preilid Hinzmeier kõige suuremas ümberkäimises ümberkaudsete „kiriku-tütretega" ja kõige lähedamalt Sofie'ga. Kogemata juhtus Sofie Hinzmeier'ite juures olema, kui Adolf kuumawa apthekre kuulamisega senna tuli. Üks neist neiudest wõttis sõnumi wasta ja rääkis sellest teistega, enne kui Adolf'ile wastust anti. Siis arwati heaks, lobisewat saadikut esiteks natuke läbi kuulata, sest kõik see asi tuli neile kolmele küsitaw ette. Mõne osawa risti ja põigiti küsimistega sai waene Adolf nii kitsikusse aetud, et Ewatütretel palju waewa tarwis ei läinud, temast kõiki õige mõistawalt wälja kurnata, mida teada tahtsiwad. Küll tõusis neiu-kawaluse ohwri südames aim, et tema sel korral kõige oma kawalusega wiletsast auku langenud, aga tema hoidis

ennast, peremehele rääkimast, missugust järge tema diplomatika tallitus tõe pooleşt saanud oli.

Kui saadik ära läinud, siis sai see tähtjas asi neist kolmest neiust igalt poolelt suure tarkusega arutatud ja wiimaks otsuseks tehtud, et jumalpoisikese waesele ohwrile abiks piab oldud saama. Kuida seda teha, see sai järgmise nõuukogu peale jäätud, sest täna ei wõinud Sofie Hausmann enam kauemini senna jääda. Nemad lahkusiwad ja kui Büchner mõne pääwa pärast kirikuõpetaja Hausmann'i wõerusele tuli ja tema tütrega tuttawaks tehtud sai, siis teadis see kawal kohe, kuida asjad seisiwad, ja rõõmustas ennast selle kenna tallituse üle, mida oma peale wõtta tahtis.

Järgmisel pääwal oli Sofie'l muidugi wäga tarwilisi tallitusi linnas, mille peale sõbrustatud neiude juures puhkamist kibedast tarwis läks. Teretamine oli nii südamelik, nagu ikka noorte neiude wahel, aga waewalt anti wõerale aega istuda, nende sõnumite pärast, mis temale anda oliwad.

„Sofie, kas tead?" — „Oh, mina tean rohkem, kui Teie mõlemad." — „Noh, siis räägi usinast." — „Ei, rääkige enne, mis Teie teate, pärast tuleb minu kord.

„Noh, mõtle ometigi, teatud mehike tahab ringkäiku kõikidesse kirikuõpetajate-majadesse ette

wõtta, omat „neiut kaugelt maalt“ otsima, kelle jälgi tema nii jäljeta ära kautanud on. Ühes on tema juba olnud, missuguses — seda ei ole meie kahjuks kuulda saanud; nüüd piab aga teekond Ennsthal'isse minema. Kas see ei ole peiuke, kuida tema raamatus seisab! Aga räägi nüüd ruttu, mis Sina tead!“

Sofie waatas kawala naeretesega õdede peale ja ütles: „Kas Teie siis arwata ei wõi, mis mina tean?“ Nagu ühest suust hüüdsiwad mõlemad: „Teie juures on tema olnud, see kõrwetatud peiuke!“ „Muidugi, ja arwake, tema ütles ennast isa wana rahade korjandusest suurt osa wõtma!“ — „See on wast kena! Kahju, et meie seal ei olnud, kui tema papa Hausmann'iga wanu rahasi arutas!“

Nüüd arutas Sofie teistele oma juba teel wälja arwatud plaani nimeta kirja kohta, ja Martha ja Alma Hinzmeier olimad sellega täitsa ühes nõuus ja lubasiwad seda tähtsat asja ka saladuses pidada — selle kaubaga, et Sofie neile kohe päraft plaanitud kokkutulemisest selleft suusõnaga ehk kirjalikult sõnumit annaks. Kuida Hinzmeieri neiukesed apthekre plaanitud käikude üle õiget sõnumit saanud, see on selgitamata jäänud — üks selge tunnistus, et ka noored neiud tarwituft mööda saladuft hoida oskawad. Meie oleme

aga oma aimamisega wist õigel teel, kui arwame, et ka seal tubli Adolf tallitamas ja oma peremehe äraandjaks saanud oli.

Siin piame oma kannatlikku lugejat jälle jalutamisele maale kutsuma, et temale näidata wõiksime, kuida asjad Pühapääwa tähtsal päraft-lõunel läksiwad. Et herra Büchner juba pääwal enne seda kõigeiks mõistlikkudeks tallitusteks täitsa kõlwatu oli ja kõiki oma teenijate hooleks pidi jätma, seda on iseeneseft arwata. Tema rahu lõppes wiimaks nii wäga otsa, et teisel pääwal oma riidesse-panemisse juures, mis ju seesugusteks käikudeks iseäralist tähelepanemist tarwitab, pea ühte, pea teist wööriti ümber panna tahtis, kunni õde, kellele tema juba ammu oma südame-häda tunnistanud ja kes ka õige kergest kutsumist, temaga Westergrund'isse kaasa tulla, wasta wõtnud oli, tema wäljaspidise inimese peale halastas ja teda laitmata wälja ehitas, mis ka tema näu ja kaswu juures raske ei olnud, kui tema ka täna oma kärtsatuma olekuga kannatlikku õde küll tülitas.

Wiimaks oli see suur tegu walmis ja käik wõis ette wõetud saada. Jalutus maale oleks looduse-armastajale Anna'le rõõmu küll teinud, kui läbemata Eduard teda mitte jahisammule sundinud ei oleks. Mida ligemale nemad aga jõudsiwad, seda lähemaks jäiwad wenna sammud ja tema

endine suur julgus taganes ikka rohkem kahtluse eest: Kuida, kui saadetud kiri pettus ja „wanaeit“ temaga nalja teha tahtnud oleks? Wanadest naestest räägitakse mõnda paha! Oleks tema waene üksi olnud, tema oleks ehk juba lähemalt ristteelt ümber pööranud, aga oma õe ees ei tohtinud tema nii suurt argdust näidata. Ei, see ei läinud korda. Nüüd pidi tema juba edasi minema!

Kirikuõpetaja weikeses aidas maja ees, millest läbi minema pidiwad, leidsiwad nemad Sofie ja tema ema, ühe elawa lahke praua, kes neid südamelikult wasta wõttis ja tuppa kutsus. Sofie ja Anna oliwad üksteist juba kord kolmandemas paikas näinud ja tutwustamine oli kerge asi. Büchner'it teretates küsis wallatu Sofie, kas tema mitte isale mõnda wana raha näitamiseks kaasa toonud ei olla, ja jälle lehwis see kawal naeretes tema näu peal, mis Büchner'ile juba enne hirmu teinud oli.

Pea ühendas neid kohwi-laud ja kannatusega wõttis Büchner nõuuks wälja pidada, kui „wanaeit“ temaga paha nalja teinud, kui Sofie järsku läbi akna waatas ja hüüdmisega: „Ah kui hea, sealt tuleb Frieda!“ uksest wälja läks. Kohe peale selle kuuldi eestuas rõõmsat teretamist, naermist ja rääkimist, ja Büchner tundis selgest seda healt ära, mida tema ainult üks kord enne kuulnud oli. Tema süda pekstis nagu tahaks lõhkeda ja pea oleks

kohwi-taga tema märisewatest kätest kukkunud. „Oh, kallis ja kallim kõigeist nimeta wana-eitedest, anna ülekohtust kahtlemist andeks!“

See oli tema wiimane mõte, sest siis läks uks lahti ja kõik mõtlemine oli otsas. Tema see oli, kes nüüd Sofie'ga sisse astus, see elawaks saanud „Lumiwalgeke“, see kadunenud ja waluga otsitud neiuke muiste-jutust. Oleks tema aga kohe, nagu Prinz muiste-juttus, oma armukesega hobuse selga karata ja teda oma koju wiia wõinud! Kas ja kuida mõeraid üksteisega tutwustati, seda Büchner ei teadnud; teda wangistas kuulmine ja nägemine, ja kui õhta käikus weike seltskond klaweri ümber asus ja Frieda hõbeselge healega mõned rahwalaulud laulis, siis oli asi Büchner'i südames koguni hukkas. „Lumiwalgeke“ ise ei oleks noor neiuke tundwa südamega ja oleks täitsa ilma neiu-uhkuseta olema pidanud, kui tema seda märkanud ja kui see tema südant soojendanud ei oleks, mida kõik teised selgest nägiwad. Mida sagedamast Eduard tema peale waatas, seda rohkem pakitas midagi tema südames, ja kui seltskond wiimaks lahkus, siis wõttis Frieda sooja aimu kaasa, et see pääw üks pööripääw tema elus oli olnud. Ka juba tähtsal pääwal apthekis ei olnud tema peremehe iseäralise wiisi kohta silmita olnud, ja oli neiu-tarkusega selle põhjust aimanud.

Tema oli heast sugukonnast, aga ilma waranduseta, ja lootus, waewalikust ja sagedast tänuta kaswataja-ametist lahti saada ja ühe auusa mehe kõrwas oma enese kodupaika asuda, näitas õige soowitaw olema ja pani tema südant rutemalt tuksuma. Isegi koolitundide sisse tungisiwad järamisel pääwal tulwiku-kujustused ja tema pidi kõiki oma jõudu kokku wõtma, et koolilaps ei märkaks, kui wähe tema selle juures oli, mida õpetas. Temal oli raske igawa grammatikaga tegemist teha, kuna südames koguni teised asjad liikusiwad.

Järgmine pääw tõi küll natuke rohkem rahu tema südamesse, aga mitte kauaks, sest pärast lõunat tõi postimees temale ühe kirja tundmata käekirjaga, mida tema aimawa wärinaga lahti tegi ja luges:

„Austatud Preili! Nende ridadega annab üks auulik ja igal poolel austatud mees oma elulugu Teie kätte. Ainult kaks kord oli minul õnn, Teid näha, aga juba esimene nägemine oli minu tulewiku ja eluõnne üle otsust teinud; mõlemaid ei wõi mina enam teisiti, kui Teie kõrwas mõtelda ja mina küsin sellepärast auusa meelega ja otsekohe, kas Teie arwate minule oma südant ja kätt anda ja jäädawalt minu omaks saada wõima. Mina ei wõi pärida, et Teie juba pärast

nii lühikest tuttawuse-aega ennast täitsalt minu poole hoida wõite, kuida lugu minuga kohe oli, kui Teid nägin; aga ehk kostab midagi Teie südames minu eest, ja kui see nenda on, siis palun mna Teid, minule üht kokkusaamist Teiega Teie nüüdses elupaikas lubada, et Teile suusõnalt, silm silma wastas uueste ütelda wõiksin, et kõik minu eluõnn Teie käes seisab ja mis panti mina Teile Teie eluõnne peale anda wõin, niisamati Teile ka minu elu seisukorda ette panna. Ainult siis, kui Teie mind kuidagi kuulda wõtta ei wõi, ootan mina wastust selle kirja peale, selle nädali käikus. Kui Pühapääwa homikuni Teie käest minule kirja ega üht teist sõnumit tulnud ei ole, siis on minul nõuu, Teid Pühapääwal Teie peremehe perekondas otsima tulla ja minu jutule paluda. Saaks Teie süda minu eest kostma! Selle palawa soowimisega lõpetan seda kirja, kui jäädawalt Teie

Eduard Büchner, aptheker.“

Nüüd oli waewaga kogutud rahu jälle otsas. Seal oli nüüd see sisu-rikas, tunaheitest saadik aimatud küsimine noore neiu ette pandud: tema pidi otsuspärilist nõuu wõtma kõige elu-aea peale.

Kõige pealt pidi tema nüüd oma leiwawanema prauale seda asja teada andma, sest ilma selle teadmata ja tahtmata oli ju kosijale kokkusaamist lubada wõimata, ja et Frieda seda soowis, selle

üle ei imesta wist keegi. Tema läks sellepäraſt kirjaga elutuppa, andis seda praua Morbach'i kätte ja palus tema nõuu.

Praua Morbach luges ja ütles siis peene naeretesega: „Armas preili, ühel kolmandemal on raske, seesugustes asjades üht tõeste kasulikku nõu anda; ka ei saaks see nõu wist mitte palju mõjuma. Siin saab Teie enese süda Teie parem nõuuandja olema; kui süda selle mõtte eest tagasi ei põrka, ennast kosija omaks anda, siis lubage igapidi seda kokkusaamist. Sellega ei ole Teie koguni weel mitte köidetud ja Teil on wõimalik oma kosijat paremini tundma õppida, kes minul, tema kirja järel arwates, otsekohene ja auus mees olema näitab. Kui herra Büchner mitte Teie meelt-wasta ei ole, siis andke temale tema kirja wastuseta-jätmisega sõna-lausumata teada, et teda tulewal Pühapääwal ootate. Kõiki muud saab silmapilk tegema."

Büchner'ist ja Frieda'st igatsusega oodatud Pühapääw tuli ja kannatamata kosilane läks Oberwald'i teele. Teel mõtles ja mõtles tema ikka jälle uueste kõiki wälja, mis tema ütlema, kuida kalli neiule kõiki asju ette panema pidi, misugust õnne temale tõutama. Päraſt pea kahetunniſt käiku nägi tema wiimaks Oberwaldi parki oma uhkete wana puudega oma ees ja läbi ühe kitsa lagestiku paistis

tee käänul ka wana-wiist mõisahoone tornidega ja müüridega. — Kuida mahtus see kendus selle kalli pildiga nii heaste kokku, mis tema südames seisis, pooliti ütlemata õnneks, pooliti kurwastuseks ja mureks! Siis tegi tema trellwärawa lahti ja astus parki warjudesse. Senni oli ka Frieda kõige pääwa nagu palawiku põnewuses olnud, ja kui tema ka selgest teadis, et oodatud wõeras wast ühel hiljemal päraſtlõune-tunnil tulema saab, siiski ei läbenud tema tuas olla. Tema läks parki, oma mõtetega üksi olema; ka ei tahtnud tema kõige majarahwa silma all oodatud wõeraga kokku saada, ja nenda käis tema juba pikemat aega teed mööda elumajaſt parki wärawa poole edasi ja tagasi, märkamata, kuida aeg edasi jõudis, kui järsku wärawat lahti tehtama kuulis ja silmi senna poole pöörates wõeraſt tulema nägi.

Üks silmapilk seisiwad mõlemad üksteist nähes paigal; siis tuli Eduard kiiremal sammul ligemale ja — nemad ei teadnud isegi, kuida see tulnud — oliwad nemad üksteise ümbert kinni hakkanud, ja nagu tuuleſt ära puhutud, oliwad kõik kenad kõned unustatud, mida Eduard teel oma neiule mõttes oli pidanud, unustatud kõik wastused, mida Frieda nädali käikus korraldanud oli.

Kui nemad ennaſt hiljemini Morbach'i perekonna ees pruut-paariks tunnistaſiwad, siis tegi

herra Morbach küll imestawa näu, tema praua ütles aga südameliku õnnesoowimisega Frieda'le: „Eks mina ütelnud Teile, kõiki muud saab silmapilk tegema? Mina teadsin, et see nenda tulema pidi, sest mina nägin ju wäga heaste, kuida asi Teie südames oli."

Pärast lühikest õnnelikku pruut-aega peeti pulmad Morbach'i majas. Õhtal enne seda tuli teiste wõeraste keskis Sofie Hausmann, nagu wana-eit, määratuma prilliga ja tõi ühe paksu kokka-raamatu pruudile kõiksuguste targa õpetustega kingituseks, sest kui tänine koolitaja, ei wõida tema ju armsast majapidamisest ühtigi teada. Et Oberwald Westergrund'i kihelkondas on, siis laulatas kirikuõpetaja Hausmann paari järgmisel pääwal kokku, kui õhtal enne seda peiule tosina wanu rahasi kinkinud oli, muidugi järeltehtud, sest missugune õige korjaja raatsiks küll neid alguslöökis käest ära anda! Pruudi-neiudeks oliwad laulatamise juures muidugi Sofie Hausmann ja õeksed Hinzmeier.

